

מסורת הש"ס

- שביעת פ"ב מ"ט,
- עירובין ז. יבמות טו.
- [תוס' שביעית סוף פ"ג],
- [שביעית פ"ב ה"ו],
- [ש"ך לעיל במשנה ד' ב.],
- ז"ל כשנה שניה ומעשר עני כשנה כו',
- [נוס"ע תוס' קידושין ג. ד"ה מה ירקן],

תורה אור השלם

- חג הקצרת תעשה לך שבעת ימים בְּאֶסְפֶּךָ מִגִּדְרְךָ מִמִּקְבְּךָ: דברים טו ג

הגהות הב"ח

- רש"י ד"ה איכא בינייהו כו' דכיון דמנע מרוב מים ל' יום כו' ה'א מתני' דכיון שמנע: (ג) תוס' ד"ה ה'א אמרנא כו' וטפי ניהא ליה לשמואל: (א) בא"ד דטעמיה דר"ש דצובר גורנו משום דר"ש צילה:

מוסף רש"י

שליקט אתרוג. כל האילן קרוי אתרוג. (ערוכין ז.).
באחד בשבט. ושה' שנה הנכנסת לשלישית היתה (יבמות טו.). ונהג בה שני עישורין. שנה יולאה ופלישת נכנסת הוא, שנה שניה לשמיטה מעשר ראשון וטו, והשלישית מעשר ראשון ומעשר עני (ערוכין ז.).

רבינו חננאל

ומצאנו לשמואל שלש שמועות, א' ויחלכתא כו' שמעון שזורי. ב' הכל הולך אחר גמר פירי. ג' לכל אין בילה חזק מין ושמן. וצריכי, דאי אמר הכל הולך אחר גמר פרי, היינו אומרים אפילו תבואה ודומים בתר גמר פרי, ולית ליה [בתר] שליש, לפיכך אמר ההלכתא כו' שמעון שזורי בהנך דפליגי, והוא פול המצרי שזרעו לזרע שהזרשתו היא אחריתו כרבנן, וכיוצא בו. ואמר עוד כי אין בילה, להודיע כי ליון ושמן יש בילה. תניא ר' יוסי הגלילי אומר באספך מגרנך ומיקבך, מה גורן ויון מיוחדין שגדילין על מי שנה שעברה והן מתעשרין לשנה שעברה כול, ופשוטה היא. לדברי הכל ירק עישורו בשעת לקיטתו, כל הנלקט קודם ראש השנה עישורו כשנה ראש השנה עישורו כשנה השנה עישורו כשנה עירובין כל הפירות הגדילין על מי שנה שעברה ואין צריכין למי שנה הבאה, מתעשרין לשעבר, כגון התבואה וכיוצא בה. אבל

ולצרכא. הני תלת דשמואל הלכה כר"ש שזורי ולכל אין צילה והכל הולך אחר גמר פרי: **כרבנן סבירא ליה**. ואין תורמין ממנו ואין לו תקנה לחדש וישן שנמערבו אלא א"כ תורמין עליו ממקום אחר לפי חשבון מחדש על החדש ומישן על הישן: **קשיא דשמואל אדשמואל**. הכא אמר שמואל הלכה כר"ש דיש צילה והכא אמר אין צילה: **קמ"ל הכל הולך כו'**. למימרא דכוליה חדש הוא והלכה כר"ש ולאו מטעמיה: **במאי דפליג**. במיני קטנית אמר שמואל דמעריבין הנשרשין לפני ר"ה בנשרשין לאחר ר"ה ויהיז טעמא למלתיה משום דהולכין בהן אחר גמר פרי אבל תבואה ודומים אחר שליש: **ולשמעינן הני מרסי**. ומדאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי אשמעינן דהאי דקאמר הלכה כר"ש לאו משום צילה אלא משום דכוליה חדש אבל צילה לית ליה דאי אית ליה צילה אמיא אשמעינן הכל הולך אחר גמר פרי: **באספך מגרנך ומיקבך**. מכאן סמכו חכמים לקצוב זמן מעשר ירק דדצריהם אחר לקיטה לאסמכתא בעלמא כל אספך שלך יהא כתרומת גורן ויקצ שהלכה בהן תורה אחר שנה שהציה שליש הרי שהלכה בהן אחר שנה שגדלו במימיה שהצתה שליש שלהן היא גדילתן שמאותה שנה ראויה ליקצר בדוחק: **אף כל שגל גדילת פירותיו ע"י שהעלתא שרף האילן לפני חנטה הוא: ילאו ירקום שגדילין על מי שנה הצאה**. והיינו שנת לקיטתן שהרי גוזזין אותה והיא חזרת וגדילה: **רוב מים**. הס מי גשמים שרצו זרעים גדילים על ידם: **על כל מים**. אף על שאוצין שדולין ומשקין אותן תמיד כענין שאומר (דברים יא) והשקות ברגלך כגן הירק. סתם גן הירק דרכו להשקה: **צללים הסריסים**. ליפול"י בלע"ז שאין נעשין גדולין כשאר צללים: **ופול המצרי**. שזרעו לירק דאי זרעו לזרע קטנית הוא ולא הלכו צו אלא אחר השרשה: **איכא צניייהו**. כגון שמנע מהם מים ולא

השקו שלשים יום לפני ר"ה ולקטן אחר ר"ה וכי הא מתני' דמתן במס' שביעית (פ"ב מ"ט) צללים הסריסים כו' ר"י הגלילי אית ליה הא מתנית' דכיון דמנע (א) מים שלשים יום לפני ר"ה נמאלא גדילין על מי שנה שעברה ולר"ע הרי גדילין על כל מים ומתעשרין להצא. צפי' רומי"ם מפרש איפכא ר"ע אית ליה הא מתני' שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה מתעשר לשעבר ומפרש טעמיה בתלמוד ירושלמי(ג) א"ר מנא מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כבעל כלומר זמן חיוצן למעשר דר"ה [דהס] לא נסתפקו מכל מים שהן מים שאוצין זה שלשים יום כי אם ממיי גשמים ילאו מתורת ירקות הגדילין על כל מים ונכנסו תורת שדה הצעל דמסתפק במי גשמים ומתעשרין לשעבר. דרכן של צללים הסריסין ופול המצרי למנוע מהן מים שאוצין פרק אחד לפני לקיטתן כדי להקשותן לפיכך חילקום חכמים משאר ירקות אבל שאר ירקות שאין דרכן צכך אפילו מנע מהן לא ילאו מדין ירק וצטלה דעתו. צללים הסריסים מסתפקין לשנה בהשקאה אחת לשלשים יום ויותר לפיכך אם השקן בתוך שלשים יום לפני ר"ה נמצאת השקאה זאת מועלת להם בשביעית לפיכך אסורין בשביעית ולענין מעשר ממי הוו להו כגדילין על מי שנה הצאה שעדיין לחלוטית השקאתן קיימת אבל ירק שדרכו ליגזז צריך להשקותו תמיד ואפילו מנע ממנו שלשים יום לפני ר"ה צטלה דעתו אלא כל אדם ולא נתנו בהן חכמים חילוק לפי שאין דרכן צכך ומלתא דלא שכיחא היא: **ז' צאחד בשבט ר"ה לאילן**. ואין תורמין מפירות אילן שחנטו פירותיו קודם לכן על פירות האילן שחנטו לאחר מכאן: **הואיל וילאו רוב גשמי שנה**. שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה השרף בצילנות וממלאו הפירות חונטין מעמה: **ועדיין רוב תקופה טעם מנחון**. עדיין רוב התקופה לצא: **מאי קאמר**. ועדיין רוב תקופה מנחון כל שכן דכיון דרוב תקופה מנחון עדיין לא הגיע זמן החנטה ולא היה להם לקצוב ר"ה עד אחר: **שליקט אחרוג**. פירות אילן אחרוג: **שני עישורים**. מעשר שני (ב) בשנה שניה ומעשר עני בשנה שלישית שהיתה שניה נכנסת לשלישית:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יד.

הוה אמינא כרבנן סבירא ליה. תימה והא ודאי כרבנן סבירא ליה טפי מר' שמעון שזורי דרבנן דפליגי עליה צפ"צ דשביעית (משנה ט) סבירא להו דפול המצרי בתר לקיטה וטפי (א) [והו] ליה לשמואל לפסוק כרבנן דר"ש שזורי ואפילו אם תמצא לומר דאיכא רבנן בצרייתא דס"ל פול המצרי בתר השרשה ולית להו לוצר גרנו מ"מ לימא הלכה כרבנן דמתני' דשביעית והוי ניחא טפי מדר"ש שזורי וי"ל דשמואל צא לפסוק כר"ש שזורי בכל דבר אפילו בצאורו ודוחן ופרגין ושומשמן ולא מטעמיה דטעמיה דר"ש (א) משום דלוצר גרנו דיש צילה ושמואל סבר אין צילה אלא משום דהכל הולך אחר גמר פרי ואף ע"ג דבהקומץ רבה (מנחות דף ז:) מיימי ההוא דפול המצרי ולא מיימי ההיא דלאורו ודוחן ופרגין כלל מ"מ נפקא מינה לגבי ההיא: **במה** גורן וירקב. אסמכתא בעלמא דמעשר ירק דרבנן ועיקר קרא לפסולת גורן וירקב כלעיל (דף יג). לענין סוכה א"ר משום שביעית דאורייתא אינטיין קרא(א):

בצ"א"ם הסריסים. מפרש צירוש' צפרק שני דשביעית צוללי

קופרא דלא עבדין זרע:

ופול המצרי שזרעו צירק. דאי זרעו לזרע הא תנן צפ' שני דשביעית (מ"ס) כיוצא בהן דבתר השרשה ואפי' לא מנע מהם מים והך משנה פירש בקונטרס דאתא כרבי יוסי הגלילי אבל איפכא נראה דאתא כר"ע ולא כרבי יוסי הגלילי דלמר עלה צירושלמי א"ר מנא מכיון שמנע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כבעל כלומר ילאו מתורת ירקות הגדילים על כל מים ונעשו כשדה צית הצעל שמסתפקת במי גשמים ומתעשרין לשעבר: **באחד בשבט מ"ב**. מפרש נמי לצ"ה כמו לצ"ש אלא קמא נקט דלמר זמן חניטתה של גשמי שנה זו צאחד בשבט ולמר בט"ו בשבט וכל החנוטים קודם זמן הזה היינו על גשמי שנה שלפני תשרי והא דלא אזיל בצילנות בתר תשרי כמו בשליש בתבואה משום דדרשינן לעיל

- (דף י.) פעמים שצרכיטית ועדיין אסורין משום ערלה: הגר"ה
- והג' זו שני עישורים. אם שני מעשרות ממש הפרש לא היה מתוקן דהמרכה במעשרות הן מקולקלין וצירושל' מפרש שניה הנכנסת לשלישית היתה והפרש מעשר שני ופדלו וחלקו לעניים והמעות אכל צירושלים. ע"כ:

הפריש מעשר א' למעשר שני ופדלו וחלקו לעניים:

ונהג בו שני עישורים. אם שני עישורים

לרצני

כי חס ממיי גשמים ילאו מתורת ירקות הגדילין על כל מים ונכנסו תורת שדה הצעל דמסתפק במי גשמים ומתעשרין לשעבר. דרכן של צללים הסריסין ופול המצרי למנוע מהן מים שאוצין פרק אחד לפני לקיטתן כדי להקשותן לפיכך חילקום חכמים משאר ירקות אבל שאר ירקות שאין דרכן צכך אפילו מנע מהן לא ילאו מדין ירק וצטלה דעתו. צללים הסריסים מסתפקין לשנה בהשקאה אחת לשלשים יום ויותר לפיכך אם השקן בתוך שלשים יום לפני ר"ה נמצאת השקאה זאת מועלת להם בשביעית לפיכך אסורין בשביעית ולענין מעשר ממי הוו להו כגדילין על מי שנה הצאה שעדיין לחלוטית השקאתן קיימת אבל ירק שדרכו ליגזז צריך להשקותו תמיד ואפילו מנע ממנו שלשים יום לפני ר"ה צטלה דעתו אלא כל אדם ולא נתנו בהן חכמים חילוק לפי שאין דרכן צכך ומלתא דלא שכיחא היא: **ז' צאחד בשבט ר"ה לאילן**. ואין תורמין מפירות אילן שחנטו פירותיו קודם לכן על פירות האילן שחנטו לאחר מכאן: **הואיל וילאו רוב גשמי שנה**. שכבר עבר רוב ימות הגשמים שהוא זמן רביעה ועלה השרף בצילנות וממלאו הפירות חונטין מעמה: **ועדיין רוב תקופה טעם מנחון**. עדיין רוב התקופה לצא: **מאי קאמר**. ועדיין רוב תקופה מנחון כל שכן דכיון דרוב תקופה מנחון עדיין לא הגיע זמן החנטה ולא היה להם לקצוב ר"ה עד אחר: **שליקט אחרוג**. פירות אילן אחרוג: **שני עישורים**. מעשר שני (ב) בשנה שניה ומעשר עני בשנה שלישית שהיתה שניה נכנסת לשלישית:

אחר

עין משפט
נר מצוה

עה א מיי' פ"ד מהל' שמיטין הלכה ח ופ"ה מהל' מ"ש הל"ט:

לענין רש"י

ציפול"י [ציבור"ט].
בעלצלים, בעל קטן.

רבינו חננאל (המשך)

הירקות שצריכין מים בכל יום מתעשרין להבא. ור' עקיבא סבר לאחר רוב מים אזלינן, וכל הפירות הגדילין על רוב מים, אף על פי שעדיין אם יורדין עליהן גשמים מועילין להן, כגון התבואה וכיוצא בה, מתעשרין לשעבר. אבל הירקות שהן גדולין על כל מים, שגמים בכל יום ויום מגדלין אותן מתעשרין (לשעבר) ו[להבא]. ואמרין מכרי לדברי הכל התבואה וכיוצא בה מתעשרין (לשעבר) והירקות מתעשרין להבא, מאי בעינא. ואמר ר' אבהו בצלין הסריסין ופול המצרי, פיר' בצלין סריסין, כגון שמינך ודעם קודם שהוקשו כדי להתגדל ראשהם, לר' עקיבא דאמר כל הפירות הגדילין על רוב מים, מתעשרין לשעבר (והני נמי מתעשרין לשעבר). לר' יוסי הגלילי דאמר הגדילין על מי שנה שעברה, הללו כירקות דמי, דהנן במסכת שביעית פרק שני בצלים הסריסים ופול המצרי שגנע מוחן מים ל' יום לפני ר"ה, מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית כול, הווא מתני' כר' עקיבא. באחד בשבט ראש השנה לאילן דברי בית שמאי, בית הלל אומרים בט"ו כול, ואוקימנא מאי טעמא, דאע"ג שרוב תקופה מבחון, הואיל ויצאו רוב גשמי שנה מתעשרין לשעבר, פיר', מצאנו זמן הגשמים המועילין ומתענין בהם שירדו מי"ז במרחשון עד סוף ניסן, כמפורש בפרק מאימתי מוציין גבורות גשמים, הנה אליבא דבית הלל דאמרי בט"ו בשבט, יצאו ממות הגשמים י"ג במרחשון וכסליו וטבת וט"ו משבט, הרי ג' חדשים פחות שלשה ימים. ונשארו מימות הגשמים ש"ו (בשבט) [משבט] ואע"פ שרוב תקופת טבת עדיין מבחון, שנשאר חצי שבט ואדר ומקצת מניסן, לא משנחנין בתקופה למימרא שעדיין רוב התקופה של שנה הבאה היא, אלא מתעשר לשעבר. תנן רבנן מעשה בר' עקיבא שליטת אתרוג באחד בשבט ונהג בו שני עישורין וכול'.